

ne organizácie delegátov, a to jedného na každých 20 riadnych členov. Pri počte do 20 členov sa vysielajú tiež jeden delegát. Delegáti si zvolia okresného predsedu a 9 členov okresného vedenia. V okresoch sa zriadiť okresné sekretariáty strany, ktoré podliehajú ústrednému sekretariátu.

9. Podrobnejšie smernice k vyššie uvedeným zasadám vydá vedenie strany.

10. Najbližší sjazd strany volá predsedníctvo strany po oslobodení celého Slovenska. Na tomto sjazde predloží predsedníctvo nový organizačný poriadok, ktorý má predsedníctvo pripraviť.⁵

11. Pre oblasti okupované, v ktorých je strana v ilegalite, zostávajú v platnosti doterajšie smernice pre ilegálnu činnosť.

Sjednocovací sjazd v Banskej Bystrici

LAMS Martin, Sbíрка letáků. Tisk.

[62]

1944, 18. září. Londýn. — Depeše dr. H. Ripky ministru čs. vlády Feierabendovi do Washingtonu¹ s rozborom politickej situácie v domácom odbojovom hnutí. Ripka Feierabenda mimo jiné ubezpečuje, že buržoazní představitelé počítají s jeho účastí v politickém životě osvobozené republiky, a to i tehdy, nebude-li obnovena reakční agrární strana.

Tajné!

...² Byli bychom velmi rádi, kdyby se Ti podařilo zajistit aspoň nějaké úvěry ve Spojených státech. Chápeme, že vedle nesnází právních jsou rezervy i z důvodů politických, když ještě nevědí, jaký bude u nás po válce režim. Ale snad by mohli chápat, že není možno, aby chom nacisty rozvrácený stát rekonstruovali bez hospodářského plánu, určeného vládou. Všichni, i komunisté, jsou zajedno v tom, že se bude pokračovat v duchu ústavy z r. 1920 a že o novém ústavním a hospodářském řádu bude rozhodovat až řádně zvolený parlament. V první době, resp. v mezidobí mezi osvobozením a řádnými volbami, nezbytná opatření i hospodářská budou vydávána koaliční vládou, v níž budou všichni kromě fašistů a kolaborantů. A ve všech důležitých otázkách se bude uplatňovat autorita presidenta Beneše, jehož pevně demokratická linie je známa.

Že tomu tak bude, je vidět už nyní na Slovensku, ačkoliv jsou tam boje v plném proudu. V Slovenské národní radě jsou všechny hlavní směry, Šrobár, komunisté, Ursíny, sociální demokraté, vojenská složka atd. Nejsou v ní ovšem hlinkovci, režimisté a kolaboranti. Slovenská národní rada plně uznává presidenta republiky a postupuje ve shodě s čs. vládou, s níž je v stálém styku, i když je nucena někdy rychleji rozhodovat i o věcech, které formálně náleží do kompetence vlády. Tento počáteční vývoj je celkem velmi slibný pro další budoucnost. Politicky je rozhodujícího významu, že to byli Slováci sami, kteří zvedli boj za obnovu Československa, a to stejně tak ti, kteří jsou pro tézi jednoho nebo dvou národů, jako ti, kteří si přejí širší nebo užší autonomie či decentralisace. I podle prohlášení Slovenské národní rady také o těchto otázkách budou rozhodovat až demokraticky zvolení zástupci Slováků a Čechů.

Máme už bezpečné zprávy, že také v Praze je Národní výbor, v němž jsou všichni od pra-

⁵ V první polovině r. 1945 vydal ÚV KSS podle usnesení banskobystrického sjezdu „Organizační směrnice KSS“ (Ružomberok 1945, str. 15), které byly rozšiřovány jako brožura. V těchto směrnících se ještě hovořilo o kandidátech členství.

¹ Feierabend jako ministr financí čsl. vlády v Londýně byl vyslán na podzim roku 1944 do USA, aby zde jednal s americkými kruhy o možnosti půjčky pro obnovu válkou narušeného hospodářství.

² Vynecháno 5 odstavců se služebními instrukcemi a informacemi.

vice až po komunisty, že tento výbor má styk s organisacemi v Čechách a na Moravě,³ a že v českých zemích jsou dány organizační předpoklady pro vojenskou akci v dané chvíli. A ta se už rychle blíží.

Jsme pevně přesvědčeni, sledující vývoj doma, že nový řád v osvobozené republice bude založen na demokratických principech a na demokratickém postupu dohody všech hlavních stran a složek. Zásahy státu do hospodářství budou ovšem pronikavé, ale zlá sociální situace osvobozených vrstev lidu a rozvrat, způsobený nacisty, sama bude vynucovat, aby stát, t. j. vláda demokratické koalice, zakročoval.

Snad Ti těchto několik informativních poznámek může posloužit při Tvých různých jednáních.

Ještě jednu poznámku: Není sporu, že budeme některé sektory hospodářské nacionalisovat (doly, zbrojařský průmysl a pod.) také z důvodů národních (proti znacisovaným Němcům). Forma nacionalisace nemusí být jen tuhá, centralisticky pojatá etatisace (o tom se bude rozhodovat parlamentem, t. j. po svobodné diskusi o účelnosti atd.). Víme, že se to na mnohých místech na Západě nebude příliš líbit. Ale 1. tím nebude nikterak dotčeno obchodování s naší zemí, naopak může být značně usnadněno, 2. záruka za kredity, resp. jiné finanční investice bude veřejná (státu, samosprávných organisací, veřejných korporací) a tím daleko větší než jen u podniků soukromých, 3. upřílišněná reserva západních hospodářských činitelů vedla by k tomu, že bychom si musili vypomáhat i bez jejich pomoci, což by nemělo příznivé důsledky pro naši trvalou koncepci „s Východem i Západem“, 4. takováto reserva brzo by se vykládala jako politický nátlak „kapitalistů“ a způsobila by prudkou reakci u nás, z níž by těžily živly nejlevější, 5. v prvu dobu nouze bude se dvakrát cenit, kdo pomůže hned, co nejvíce a nejúčinněji.

³ Tato Ripkova informace se zakládá na zprávě, jež došla do Londýna v červnu 1943. O ní jsme informováni pouze z „Memoranda o současné situaci boje za osvobození republiky v českých zemích a na Slovensku“, vypracovaného zřejmě koncem roku 1943 v Londýně. Podle Memoranda se ve zprávě uvádělo, „... že v okamžiku revoluce řízení věcí v Praze bude převzato národním výborem, jehož složení bude později oznámeno prezidentu republiky a vládě. Podle této zprávy existuje již dnes dohoda ohledně osoby jeho předsedy, jímž bude známý český spisovatel. Původně bylo pomýšleno na to, že bude svolán Stálý výbor Národního shromáždění, jemuž podle československé ústavy připadá výkon funkcí zákonodárných sborů, pokud tyto z různých důvodů se nemohou sejít. Avšak tento výbor byl by jednak velmi neúplný (vzhledem k úmrtí, koncentračním táborům atd.), jednak malý počet jeho členů není tak spolehlivý, aby bylo možno jednati s ním hned o této věci. Dále jeho složení zakládající se pouze na hývalých politických stranách nemohlo by přirozeně uspokojiti veřejnost, která všeobecně požaduje základní zjednodušení stranického systému. Tak tento projekt byl opuštěn a myšlenka národního výboru byla přijata, jakožto výraz revoluční vůle osvobozeného lidu, dokud nebude možno vytvořiti normální zákonodárny sbor. Národní výbor má nad to dobrou pověst ve veřejnosti jakožto orgán, který úspěšně řídil revoluci 1918 po zhroutilí Rakousko-Uherska.“

Výše zmíněná zpráva vyjadřuje dále jménem uvedených osobností a těch, kdo připravují národní výbor, plnou důvěru v presidenta Beneše a vyjadřuje také díky za činnost, která až dosud byla za hranicemi vyvíjena. K tomu formuluje základní body svého programu, které označuje jako „4 pražské body“ a které zní takto:

1. Obnovení státní nezávislosti na základě kontinuity republiky Masarykovy, která by se mohla zúčastniti jakékoliv konfederace států, pokud to bude se souhlasem Ruska.

2. President Beneš je uznáván jako ústavní a legální president a vláda, kterou jmenoval, je uznána jako ústavní vláda.

3. Každý Němec bude občanem Říše a nesmí zasahovati do našich státních věcí. Němci musí býti souzeni za zločiny, jichž se dopustili a majetek těch, kdo budou odsouzeni, bude konfiskován. Loyální Němci mohou se státi státními občany.

4. Klade se požadavek reparací, týkající se jednak náhrady za hmotnou škodu, jednak podrobení Němců nuceným pracím na rekonstrukci území republiky. Od presidenta se požaduje, aby nepřijímal žádnou záruku ohledně menšin bez dorozumění s lidem doma a stejně žádné záruky hospodářské vzhledem k tomu, že české země jsou hospodářsky ruinovány.“ (AÚV KSČ Praha.)

Současný stav historického bádání na období dějin národně osvobozeneckého boje však ukazuje, že žádný reprezentativní národní výbor, který by představoval odbojové centrum v českých zemích v polovině roku 1943, neexistoval. Poslední orgán tohoto druhu — tzv. Ústřední národní revoluční výbor — vznikl z iniciativy II. ilegálního ústředního výboru KSČ koncem léta 1941 a s rozbitím tohoto ilegálního ústředního výboru v první polovině roku 1942 též zanikl.

Dívám se s velkou důvěrou do počátků republiky, i když vím, že budou velmi těžké. A před nastávající budoucností ustupují nebo měly by ustupovat do pozadí různé ty londýnské a emigrační rozčilenosti a komplikace. Jen abys dobře rozuměl: 1. nestavěl jsem se proti tomu, aby do Státní rady byli — je-li třeba — jmenováni další agráři, ale přál jsem si, aby byli vybráni skutečně demokraticky a pokrokově smýšlející. Proto jsem nesouhlasil s takovým Čapkem, a ovšem ani ne s Hodžou (to z důvodů, které dobře znáš ještě z Paříže),⁴ 2. nikdo Tě nemůže házet na pravici nebo jinam, kam se sám nevhodíš. Každý rozumný musí počítat se zemědělci, ale to ještě neznamená, že se musí obnovit agrární strana, jejíž politika nese těžkou odpovědnost za národní katastrofu, ani že se musí tvořit strany na stavovském podkladě.

Bohužel, nemohu se ani při nejlepší vůli věnovat Tvému úřadu tak, jak by bylo třeba. Stein dělá co může, ale je toho na něj mnoho. Tvoje osnovy se projednávají ve Státní radě, s řadou připomínek a pozměňovacích návrhů, o nichž se se Státní radou přátelsky dohodujeme.

Srdečně pozdravuje Tebe a ostatní
Ripka.

AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 2326 (Wash. 234). Záznam depeše.

[63]

1944, 21. září. Banská Bystrica. — Úvodník „Pravdy“ o úkolech závodních výborů jako revolučních orgánů slovenského pracujícího lidu.¹

V ý r o b a n e s m i e s t á t

Slovenský pracující lid stojí za slovenským povstaním. Nepodľahol nikdy fašizmu za tých zlovestných päť rokov teroru. Komunistická strana dávala jeho protihitlerovskému smýšľaniu organizačný výraz. Po celý čas ho v ilegalite viedla a vo vhodnom okamihu postavila sa na čelo protifašistického boja verejne. Stala sa zvestovateľom národne-revolučného boja proti Nemcom.

Ale práve táto práca národne-revolučného boja je dobou širokej demokracie. Prístup ľudu k vykonávaniu štátnej moci je význačným rysom tohto povstania a zárukou jeho víťazstva.

Orgánom demokraticko-revolučným tejto fázy boja za slobodu sú národne-revolučné a závodné výbory. V nich je organizovaná protifašistická sila národa. Ony sú reprezentantom demokraticko-revolučných vrstiev. Závodné výbory, ktoré sú koncentráciou síl robotníctva, a národne-revolučné výbory, v ktorých, hlavne na vidieku, má podstatnú účasť slovenský sedliak, sú prvoradým politickým činiteľom už dnes a ich politický význam sa bude stupňovať. Závodné a národné revolučné výbory nemajú byť len orgánmi úzko politickými. Rozsah ich činnosti má byť veľmi široký.

⁴ Dne 10. srpna 1944 Beneš přes protest komunistů jmenoval novými členy Státní rady dva reakční agráři — bývalého člena ústředního výboru agrární strany Josefa Čapka a Fedora Hodžu, syna smutně proslulého Milana Hodži. S tímto jmenováním nesouhlasili ani někteří představitelé buržoazního odboje (například i Ripka). Jejich postoj však nevyplýval z poměru k reakční politice agrární strany a jejich předních představitelů. Ripka a ostatní nesouhlasili s Čapkem a Hodžou jako s politickými konkurenty. Milan Hodža, Čapek, Osuský a ještě někteří další totiž ještě v r. 1939, opíraje se o reakční francouzskou vládu, usilovali o to, aby zaujali vedoucí postavení v československém odboji a vytlačili dr. Beneše, Ingra, Outratu a lidi kolem nich. Navenek tyto konkurenční třenicí byly maskovány jako politické rozpory mezi představiteli české buržoazie a činiteli slovenského autonomistického křídla agrární strany (viz AÚD KSC Praha, f. 38, inv. j. 9, 174 a d.).

¹ Autorem článku byl J. Púll.